

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut politologických studií
Katedra politologie

Bakalářská práce

2023

Tomáš Jirků

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Dědictví britského a španělského kolonialismu
ve vybraných státech Ameriky**

Bakalářská práce

Autor práce: Tomáš Jirků

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1.5.2023 Tomáš Jirků

Bibliografický záznam

JIRKŮ, Tomáš. *Dědictví britského a španělského kolonialismu ve vybraných státech Ameriky*. Praha, 2023. 54 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.

Rozsah práce: 91711 znaků včetně mezer, 13216 slov

Abstrakt

Hlavním cílem této práce je prozkoumat rozdíly v dědictví britského a španělského kolonialismu v Americe. V prvním kroku po úvodu popíšu obecný postoj britského a španělského impéria ke kolonialismu, což je moje druhá hlavní výzkumná otázka. Poté přiblížím postupy uplatňované v koloniích na americkém kontinentu. Ve čtvrté pasáži textu se pak zabývám vlivem Britů a Španělů na současnou ekonomickou, institucionální a sociální sféru jejich bývalých kolonií, což je moje první hlavní výzkumná otázka. V závěrečné části shrnuji celou komparaci.

Abstract

The main objective of this thesis is to explore the differences in the legacies of British and Spanish colonialism in the Americas. In the first step after the introduction, I will describe the general attitude of British and Spanish colonists towards colonialism, which is my second main research question. I will then describe the practices already in colonies on the American continent. I then discuss the influence of the British and Spanish on the contemporary economic, institutional, and social spheres of their former colonies, my first main research question, in the fourth passage of the text. In the final section, I will summarize the entire comparison.

Klíčová slova

Mexiko, USA, Jamajka, Kuba, kolonialismus

Keywords

Mexico, USA, Jamaica, Cuba, colonialism

Poděkování

V první řadě bych rád poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce, doktoru Jaromíru Soukupovi, za jeho užitečné rady a pomoc při psaní této práce. Zároveň bych chtěl poděkovat své rodině, bez které bych nebyl schopen bakalářskou práci dokončit.

Table of Contents

1. Úvod.....	9
2. Porovnání britského a španělského přístupu ke koloniím na Americkém kontinentu	11
2.1. Administrativní postupy	14
2.2. Situace v oblasti financování.....	16
2.3. Příčiny úpadku impérií.....	17
3. Španělské a britské kolonie v Americe.....	19
3.2 Britské kolonie	19
3.2.1 <i>Britské kolonie v USA.....</i>	<i>19</i>
3.2.2 <i>Jamajka.....</i>	<i>22</i>
3.1 Španělské kolonie.....	25
3.1.1 <i>Mexiko</i>	<i>25</i>
3.1.2 <i>Kuba.....</i>	<i>28</i>
4. Srovnání dopadu britského a španělského kolonialismu na bývalé kolonie v Americe	31
4.1 Institucionální sféra	31
4.2 Hospodářská sféra	37
4.3 Sociální sféra	42
5. Závěr	47
Bibliografie	52
1. Tištěná literatura.....	52
2. Internetové zdroje:.....	54
a) autorské texty	54

1. Úvod

Má práce jako komparativní analýza má dvě hlavní výzkumné otázky. První je vliv Britů a Španělů na současnou ekonomickou, institucionální a sociální sféru jejich bývalých kolonií. V případě Španělska použiji jako příklad Mexiko a Kubu, v případě Británie pak bývalé kolonie USA a Jamajku. Tyto země jsem vybral na základě jejich podobnosti. Mezi kritéria patřila například podobná velikost. U každé jednotlivé země popíšu, jak koloniální mocnosti spravovaly své kolonie, a celkové shrnutí jejich činnosti. Nakonec popíšu rozdíly v britském a španělském přístupu ve vybraných zemích. Druhá hlavní výzkumná otázka se týká obecných rozdílů mezi britským a španělským přístupem ke kolonialismu a toho, jaký dopad mělo jejich působení na dané země v současnosti.

Po tomto stručném úvodu, v němž jsem nastínil, jaká jsou hlavní témata práce, bude následovat stručný úvod do problematiky kolonialismu. V samotném textu práce se nejprve začnu zabývat svou druhou výzkumnou otázkou, tj. zhodnotím obecné rozdíly v britském a španělském přístupu ke kolonizaci. V druhé části textu se budu zabývat působením velmocí v mnou vybraných státech amerického kontinentu. Poté bude následovat reflexe současného stavu mnou vybraných bývalých kolonií a toho, jak rozdílně je ovlivnil koloniální systém. Očekávám, že se mi podaří najít souvislost mezi jednáním jednotlivých koloniálních mocností a současným stavem těchto zemí. V této části odpovím na svou první výzkumnou otázku. Na závěr vše shrnu a zmíním se například o tom, jaké jsou současné vztahy mezi bývalými koloniemi a velmocemi.

Pokud jde o zdroje, vyhnul jsem se autorům, kteří by mohli být zaujatí kvůli svému vztahu k dané zemi nebo své ideologii. Proto jsem vybíral historiky ze světově uznávaných univerzit. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi diskutované téma, existuje mnoho dat a podkladů. Za největší problém považuji možnou ideologickou zaujatost. Také v některých pracích západních autorů nebo naopak autorů s kořeny v koloniích jsem zaznamenal poměrně silnou zaujatost ve smyslu buď zdůrazňování pouze přínosů kolonialismu, nebo naopak práce měly pouze silný kritický étos bez zmínky o pozitivních dopadech.

Pojem impérium je obtížné definovat, ale v nezákladnějším smyslu podle definice od autora Jana Voglera lze termín impérium chápat jako vládu určité skupiny v politickém centru nad různorodými a odlišnými skupinami jiných, často vzdálených zemí a národů, obvykle po vojenských výbojích (Vogler, 2022).

Křesťanská teologie hlavním evropským vývozním artiklem. Kromě toho s sebou mnohé bývalé kolonie přinesly instituce založené na evropských modelech, jako jsou parlamenty, soudy a univerzity (Aldrich, 2019: 25). Navíc je zřejmé, že současné rozdělení bohatství a politické moci ve světě odráží éru imperialismu (Vogler, 2022).

Během imperiálních let došlo také k výraznému nárůstu počtu obyvatel Evropy. Například počet Indiánů se snížil z přibližně 7 % v roce 1492 na přibližně 1 % v roce 1800, zatímco ve stejném období se počet obyvatel Evropy více než zdvojnásobil z 80 milionů v roce 1492 na 180 milionů v roce 1800. Podíl Evropy na světové populaci se tak zvýšil z 11 % v roce 1492 na 20 % v roce 1800. A to i díky lepšímu stravování Evropanů, které bylo do značné míry důsledkem převzetí více druhů a více produktivních odrůd plodin, které se pěstovaly jen v Americe. Některým se zdála územní expanze nevyhnutelná kvůli potřebě zajistit daňové příjmy na podporu rostoucího obchodního systému a na financování armád společnosti, které chránily britské obchodní zájmy (Aldrich, 2019: 7).

Paradoxem je, že evropské státy, které v koloniálních letech tvrdily, že kolonie jsou nezbytné pro jejich ekonomickou a politickou prosperitu, prosperovaly poté i bez impéria. Výsledkem bylo, že stále více kolonií získávalo nezávislost a impéria se obecně začala zmenšovat (Aldrich, 2019: 15).

2. Porovnání britského a španělského přístupu ke koloniím na Americkém kontinentu

Španělé a Angličané považovali za nezbytné vytvořit evropskou občanskou společnost na území kolonií, tak aby mohli trvale ovládnout cizí prostředí. Patriarchální rodina, vlastnictví majetku a západní společenská organizace byly pro oba tyto kolonizátory základem, neboť patřili ke stejné západní tradici. Samozřejmě nevytvořili zcela stejné společnosti jako byly jejich domovské, docházelo ke kombinaci západních tradic smíšených s místními podmínkami. Lišily se dále podle regionů a místních obyvatel (Elliott 2006: 48-49).

I samotné chování obou koloniálních mocností bylo ovlivněno prostředím, v němž působily. Na příkladu amerického kontinentu: Španělé se potýkali s džunglemi, horskými masivy a pouštěmi, oproti nim se pustá Britská Nová Anglie zdála jako výrazně lepší území (Elliott 2006: 48-49). Dále byla koloniální politika i samotný proces kolonizace zasažen nástupem reformace v evropské civilizaci. Ve stejném období, kdy Španělé kolonizovali Střední a Jižní Ameriku, by britská kolonizace Severní Ameriky měla odlišný charakter než kolonizace, k níž došlo o sto let později. Přestože se mohli vyvarovat chyb Španělů nebo přinejmenším upravit svou politiku a postupy na základě toho, co se z těchto chyb naučili, neučinili tak. Ameriku osídlovali španělští kolonizátoři, jejichž příkladu následovali Angličané, kteří přišli později (Elliott 2006: 6).

Spíše, než dva oddělené národy tedy budu srovnávat dvě oddělené kultury, které si byly dobře vědomy své vzájemné přítomnosti (Elliott 2006: 6-11).

Podle Fergusona Britové během kolonialismu exportovali instituce a zákony úspěšněji než Španělé. Za zásadní považuje soukromé vlastnictví a vládu práva (Ferguson 2018: 96-102). Oficiální vírou v Anglii byl protestantismus, důležitou roli v anglickém politickém životě hrál parlament. Protestantismus byl podle něj hlavní ideologií a náboženstvím, které si podmanilo svět. Jižní Amerika byla kolonizována katolíky, zatímco Severní Amerika byla kolonizována protestanty. Jak autor zdůrazňuje, ekonomické výsledky jsou jasné a přesvědčivé. Většina španělských osadníků byli svobodní *encomenderos*. Jednalo se o mladé muže, často svobodné, kteří pocházeli převážně z nižších socioekonomických vrstev. Do této oblasti přišli za ziskem a vidinou lepších zítřků. Britští přistěhovalci přicházející do Severní Ameriky byli nejen početnější, ale také si s sebou přiváděli manželky a děti. Kromě toho si zachovali svou kulturu víceméně nedotčenou. Většina z nich přišla do britské Ameriky jako námezdní služebníci v koloniálním období. Vše zakončuje: „*Nová Anglie se tak stala skutečně Novou Anglií, zatímco Nové Španělsko se nikdy nestalo Novým Španělskem.*“ (Ferguson 2018: 96-102)

Pro ilustraci použiji příklad Severní Ameriky, kde byly kolonie převážně britské, a Jižní Ameriky, kde byly kolonie španělské. Zpočátku panoval názor, že *conquistadoři* žijící na jihu se mají lépe než angličtí přistěhovalci žijící na severu. Existovala zde úzká, bohatá elita španělských domorodců, která vybudovala několik úspěšných měst. V těchto několika městech došlo k rychlému růstu bohatství. V roce 1692 žilo v Bostonu přibližně 6 000 lidí. V Mexico City žilo přibližně 100 000 obyvatel. Za účelem obrácení domorodého obyvatelstva se tisíce františkánů a jezuitů stěhovaly do Jižní Ameriky. Navzdory silnému vlivu církve držela v této oblasti konečnou moc španělská koruna (Ferguson 2018: 102-104).

Naproti tomu v Severní Americe byla situace zcela odlišná. Zatímco indiáni v Jižní Americe pracovali na půdu, původní obyvatelé Severní Ameriky o ní přišli. Simón Bolvar měl být jihoamerickým Washingtonem, ale Spojené státy jihoamerické nevytvořil. Výsledkem americké revoluce bylo dosažení nebývalé prosperity a moci ve Spojených státech. Nezávislost Jižní Ameriky zanechala Španělům dědictví chudoby, nerovnosti a konfliktů. Bylo to poprvé, kdy byli Jihoameričané vystaveni takovému demokratickému rozhodování, jaké bylo běžné v Severní Americe od jejího vzniku. To bylo dáno koncentrací moci v rukou Španělů (Ferguson 2018: 119–126).

Z historického hlediska bylo britské impérium považováno za liberálnější říši. Existovala snaha vymýtit praktiky považované za barbarské, jako byl kanibalismus. Podle Aldricha je však velmi pravděpodobné, že za všemi sděleními pro veřejnost, bylo skrytým hlavním cílem impéria zvýšení bohatství a moci Britů. Britské železnice nebyly v Indii budovány proto, aby pomáhaly Indům nebo aby v budoucnu kultivovaly nezávislý indický stát, ale pro urychlení a zlepšení obchodu pro Brity (Aldrich 2019: 175). Přesto, ale byly obyvatelé obou velmocí přesvědčeni, že koloniím pomáhají k rozkvětu, v první polovině století vyjádřil kronikář Indie Gonzalo Fernández de Oviedo hrdost na španělské podnikatelské úspěchy: *„Když jsme přišli do Indie, nenašli jsme žádné cukrovary a všechny jsme je postavili vlastníma rukama a vlastním průmyslem v krátké době.“* (Elliott 2006: 30). Podobně Gomarova chvála úspěchů Španělů při zlepšování Hispanioly a Mexika ukazuje, že jazyk zlepšování používali Španělé o sto let dříve, než se k němu obrátili angličtí kolonisté, kteří ospravedlnili svou přítomnost v Karibiku a na severoamerické pevnině (Elliott 2006: 30-31).

Odhaduje se, že Britské impérium v době svého vrcholu zabíralo více než 13 000 000 čtverečních mil, což je téměř čtvrtina zemského povrchu (Jackson, 2013: 1). Na svém vrcholu měla španělská koloniální říše dost podobnou rozlohu. Po první světové válce měla britská vláda na starosti správu 350 milionů lidí poté. Britské impérium bylo tak jedinou světovou supervelmocí, podle ekonomické a politické síly (Ferguson 2004: 1-12).

2.1. Administrativní postupy

Počet obyvatel Britské Severní Ameriky vzrostl od roku 1790 do roku 1860 z přibližně 250 000 (převážně Francouzů) na 3,25 milionu (většinou anglofonních obyvatel) a počet obyvatel západní Kanady se od roku 1891 do roku 1911 zvýšil sedmkrát z 250 000 na 1,75 milionu (Biggar 2023: 38-44). Biggar tvrdí: „*Důvodů, proč Britové vybudovali impérium, bylo mnoho a byly různé. Různí se mezi obchodníkem, migrantem, vojákem, misionářem, podnikatelem, finančníkem, vládním úředníkem a státníkem. A důvody, které převládaly, se lišily v různých dobách.*“ (Biggar 2023: 59-63) Někteří lidé neměli na výběr mezi tím zůstat na britském kontinentu nebo odjet. Britští trestanci, kteří nebyli odsouzeni k trestu smrti, byli až do roku 1783 převáženi přes Atlantik, aby si svůj trest odpykali v koloniích. V roce 1788 začali být odsouzení převáženi do Austrálie, kde zůstali až do roku 1868, kdy trestní přeprava skončila. Někteří z těch, kteří migrovali dobrovolně, hledali náboženskou svobodu – především otcové poutníci, kteří se snažili uniknout anglikánské církvi (Biggar 2023: 38-44). Obecně však lidé přicházeli do kolonií, aby si zlepšili svou situaci. Španělé a Angličané to považovali za dostatečně dobrý důvod, aby riskovali nebezpečí transatlantické lodní dopravy. (Elliott 2006: 18).

K založení kolonií v Severní Americe přiměla Tudorovce také snaha zabezpečit Anglii před Španělskem. Stejně tak Anglie byla protestantská, zatímco Španělsko bylo katolické. Za Filipa I. bylo Španělsko odhodláno porazit protestantismus a získat zpět protestantskou Evropu pod římskou církev (Biggar 2023: 31-37). Koruna umožnila soukromníkům, jako byli sir Francis Drake a sir Walter Raleigh, přepadat španělské lodě a přístavy a zakládat kolonie za účelem těžby zlata a stříbra. Výměnou za dvacetiprocentní podíl z výnosů by soukromníci nashromáždili pohádkové bohatství, zatímco Koruna by zvýšila své příjmy (Biggar 2023: 31-37).

V průběhu čtyř století získalo impérium množství území, která byla řízena z Londýna s různou mírou přímé i nepřímé kontroly. A dále spravována na místní úrovni úředníky a vojáky jmenovanými Brity. Jelikož trvalo mnoho let, než se vytvořil definovatelný správní systém, byla raná imperiální vláda obecně dosti ad hoc (Jackson, 2013: 18).

Španělští nájezdníci používali podobnou strategii, ale s mírnými odchylkami. Rozděl a panuj, svrhli domorodou moc a hledali mezi místními spojence. S cílem zisku vedli konkvistadorské výpravy nezávislí vojenští kontraktoři. Pětina kořisti byla vyhrazena koruně, která vydávala velitelům licence. Španělská šlechta poskytovala velitele, zatímco mladí španělští měšťané byli řadovými vojáky. Vojáci nedostávali žádný plat, místo platu sázeli na kořist a otroky. Kromě rozšiřování svých říší a šíření církve conquistadoři tvrdili, že jejich chamtivost slouží i jiným, ušlechtilejším účelům. Místo aby bohatství rozdávali pohanům, domnívali se, že by mělo být poskytnuto křesťanským poddaným španělských vládců (Taylor 2012: 24).

Španělé dlouho nepoužívali portugalský, anglický ani francouzský termín *feitorias*, v překladu kolonie, který zavedli Angličané a Francouzi. Španělé se rozhodly tedy počkat s pojmenováním věcí vlastními jmény déle než ostatní Evropané (Aldrich 2019: 54).

Britský parlament a panovník byli nejvyššími imperiálními orgány. Pokud jde o vládní povinnosti, za velké věci byly zodpovědné britské instituce, politici a guvernéři. Mezi tato témata patřila měnová politika, zahraniční záležitosti, daně, obrana a bezpečnost nebo právo a pořádek (Jackson 2013: 10). Kromě specializovaných vládních úřadů ve Whitehallu, které byly zodpovědné za správu kolonií, byly zřízeny zvláštní státní úřady pro místní správu kolonií. Na řízení impéria měli velký vliv také zaměstnanci soukromých společností (Jackson, 2013: 10).

Hlavní rozdíl byl v postavení kolonií. Britové často nechávali nějakou část samosprávy na místní úrovni (Elkins 2022: 98-102), ale španělský model postrádal jakoukoli ústavní či zastupitelskou vládu a kolonie byly z hlediska správy zcela závislé na kastilské koruně (Aldrich 2019: 47).

Španělé i Angličané měli své vlastní priority a program, které byly utvářeny historickými a soudobými zájmy (Elliott 2006: 12). Byli to Angličané, kteří byli plantážníky nebo obchodníky, nikoli dobyvateli. U Španělů tomu bylo přesně naopak. Samozřejmě s určitou mírou zobecnění, která je nezbytná. „*Sir Thomas Gates a jeho společníci, propagátoři Virginské společnosti, požádali korunu o povolení založit v této části Ameriky obytnou plantáž a z části našich lidí vytvořit kolonii.*“ (Elliott 2006: 18).

O dobývání nebyla žádná zmínka, zatímco Diego Velázquez byl na základě dohody mezi kastilskou korunou a jím zmocněn vydat se v roce 1518 objevit a dobýt Yucatán a Cozumel (Elliott 2006: 18-19).

Značné úsilí bylo věnováno prezentaci imperiální moci, vystavování jejích místodržících, místokráľů a oslavám kráľovských událostí. Příležitostně obyvatelé měli možnost vidět okresního správce při výkonu jeho zákonných povinností, ale s autoritou a byrokracií se setkávali spíše při kontaktu s náčelníky, guvernéry (Jackson, 2013: 19).

2.2. Situace v oblasti financování

Cílem obou říší bylo obohatit své domovské země prostřednictvím zdrojů Nového světa. Britský kolonialismus byl financován především prostřednictvím ekonomické teorie merkantilismu, kdy se kladl důraz na vývoz z kolonií (Pagden 1995: 82-87). Od amerických kolonií se očekávalo, že budou Anglii dodávat suroviny pro výrobu hotového zboží nebo zboží vyvážely do zahraničí. (Biggar 2023: 67-71). Hlavní výnosy měli Britové z obchodu s otroky a z prodeje plodin jako bavlna, cukr, tabák nebo rum. Od 50. let 17. století do 20. let 18. století byl cukr největším britským vývozním artiklem (Jackson, 2013: 74).

Merkantilismus využívali i Španělé, ale více se zaměřovali na těžbu cenných surovin, jako je zlato a stříbro. Výměnou za obrácení domorodců na křesťanství a poskytnutí ochrany zavedla španělská koruna systém zvaný *encomienda*, který poskytoval španělským osadníkům kontrolu nad domorodou pracovní silou a půdou. Španělsko tento systém využívalo k získávání bohatství ze svých kolonií, aniž by investovalo do infrastruktury nebo rozvoje (Pagden 1995: 73-81). Očekávalo se, že výpravy budou financovány z dobovačné kořisti, a ti, kdo podporovali krále, budou odměněni přidělem půdy, kořisti a vazaly platícími tribut (Elliott 2006: 30-33).

Obě velmoci usilovaly o exkluzivní obchodní vztahy se svými americkými koloniemi a některé obchodní vztahy přetrvaly dodnes (Pagden 1995: 63-71). Zásadní rozdíl mezi španělskou a britskou Amerikou nespočíval ani tak v jejich ekonomické kultuře. Španělé pohlíželi na volný obchod jako na součást širší a v konečném důsledku transformační politické reformy, stejně jako Britové. Co se však týče bílé španělské osadnické elity, criollos, ti sledovali cíle volného obchodu pouze kvůli ekonomickým výhodám, které by jim přinášel (Pagden 1998: 196-205). Pagden tvrdí, že: „*Pro obyčejné Španěly bylo obtížné pochopit britský pohled na obchod jako civilizační sílu, natož rozšířit jeho výhody na zbytek lidstva.*“ (Pagden 1998: 198)

2.3. Příčiny úpadku impérií

Na konci devatenáctého století byl imperialismus ve světě na vrcholu, ale zároveň po celém světě docházelo k rozvoji antiimperialistických identit, politické mobilizaci v černošských i bělošských komunitách a se objevily podněty k novým způsobům uvažování o britské a koloniální identitě. (Aldrich, 2019: 150). Britové v průběhu let prezentovali celou řadu názorů na impérium. Byly neustále nabízena ujištění, která zdůrazňovala velikost anglosaského národa. Všeobecně se uznávalo, že impérium je mocnou silou šířící náboženství (Lawrence 1995: 205).

Britské impérium mobilizovalo lidské a přírodní zdroje svého impéria, aby si udrželo převahu nad svými ohroženými evropskými soupeři během první světové války. Náklady první světové války byly vysoké. I přesto, že Španělsko zůstalo v první světové válce neutrální, tak jim to nijak ke zlepšení pozice nepomohlo. Britové vyšli z této války s hlubokými dluhy vůči věřitelům ve Spojených státech, nové světové velmoci. Zdroje impéria musely být mobilizovány v důsledku druhé světové války o dvě desetiletí později. Přestože britské impérium vyšlo z druhé světové války nepoškozené, zárodky dekolonizace již byly zasety. A tak to bylo i u Španělů. Nahrávala k tomu celková nálada ve společnosti po druhé světové válce. V době dekolonizace se pozornost britského kapitálu přesouvala od imperialismu k rychle rostoucím ekonomikám Spojených států a západoevropských zemí (Aldrich, 2019: 150-155).

Po pádu mnoha britských kolonií se v Británii zrodila myšlenka Commonwealthu. Tyto kolonie se těšily značné svobodě, ale stále byly podporovány britskou vládou, což pro ně znamenalo především ekonomické výhody. Vše však skončilo neúspěchem, neboť kolonie měly pocit, že s jejich ekonomikou bylo manipulováno pouze za účelem obohacení Británie. Do jisté míry to byla pravda, ale zastánci koloniálního režimu věřili, že z dlouhodobého hlediska se to bývalým koloniím vyplatí (Elkins 2022: 21-25).

3. Španělské a britské kolonie v Americe

3.2 Britské kolonie

3.2.1 Britské kolonie v USA

Do USA přicházeli hlavně puritáni a většinou to byli mladí svobodní muži, ale výjimkou nebyly ani celé rodiny. Rodiny stěhovali do USA mnohem častěji, než tomu bylo běžné u Španělů do jižní Ameriky. Mnozí z nich byli drobní vlastníci, například farmáři, obchodníci a zruční řemeslníci. Obecně platí, že bohatší část obyvatelstva odcházela do úrodných oblastí, zatímco chudší část se stěhovala do oblastí s méně úrodnou půdou a vyšším rizikem nemocí. Puritáni nabízeli přísný kodex osobní morálky. Nabádali muže, aby tvrdě pracovali ve svých zaměstnáních, která považovali za poslání dané Bohem. (Taylor 2012: 66).

Kvůli nedostatečnému financování měl anglický panovník nad svými kolonisty jen omezenou kontrolu. Koruna zadávala kolonizaci soukromým zájemcům, kteří měli licenci na základě královských listin. Tyto listiny poskytovaly majitelům nejen vlastnictví půdy, ale také oprávnění k výkonu moci nad kolonisty. Každou kolonii řídila koruna nebo královská vláda, zatímco vlastníci spravovali vlastnické kolonie. Díky obzvláště mírným zakládacím listinám si kolonie v Nové Anglii mohly nárokovat praktickou nezávislost na korunní moci. Angličtí vlastníci si cenili zákonodárné kontroly nad daněmi jako své nejzákladnější svobody (Taylor 2012: 90-92).

Koncem 17. století začala britská vláda zpřísnovat kontrolu nad koloniemi, především proto, aby lépe regulovala obchod a daně. Většinu vlastnických kolonií by řídil korunou jmenovaný guvernér a rada a zastřešující vláda by je konsolidovala. Taylor to přirovnává ke španělskému království v Novém Španělsku (dnešním Mexiku) (Taylor 2012: 96).

Kromě toho nově muselo veškeré zboží z Evropy dodávané do kolonií muselo projít kontrolním přístavem v Anglii, kde bylo povinností z něj platit clo. Král Karel II. zemřel počátkem roku 1685 a na trůnu zanechal svého mladšího bratra Jakuba II. Otevřeně vyznával katolicismus a přísahal, že bude vládnout bez konzultací s parlamentem. Jeho záměrem bylo získat větší příjmy z kolonií a odstranit ústavní nutnost parlamentních pravomocí při vybírání daní (Taylor 2012: 96-98).

Kolonisté často proti některým zákonům protestovali, ale nikdo z nich nechtěl zrušit celý systém. Přese všechno byl standart životní úrovně kolonistů vyšší, než měli běžní Evropané, a to díky prosperujícím farmám a vzkvétajícímu obchodu. S rozvojem transatlantického obchodu v osmnáctém století nastala spotřebitelská revoluce, jejímž výsledkem bylo levnější zboží a pestřejší výběr. Stejně jako v případě správy Británie byla každodenní správa kolonií do značné míry závislá na placených úřednících z řad vlastníků půdy a ve městech na bohatých obchodnících.

Americká střední třída byla v podstatě stejná jako britská střední třída. Americká společnost byla pyramidální, ale postrádala aristokracii. Američané navíc věřili, že úspěch ve světě je výsledkem talentu a úsilí, nikoliv narození. Stejně jako v Británii se pro určení společenského postavení používalo osobní bohatství a bohatí se podíleli chodu země, třebaže zastávali funkce soudců a okresních šerifů. Obecně byl americký temperament vzpurný a lidé ze všech vrstev se nepodřizovali autoritám bezvýhradně. Chtěli stejný respekt jako měli v Británii jako její občané (Lawrence 1995: 102-105).

James Lawrence píše: „*Američtí občané věřili, že jsou spíše syny Anglie než bastardy. Proto bylo správné, aby se účastnili všech politických a právních akcí Británie.*“ (Lawrence 1995: 100). Toto pojetí společného dědictví svobody bylo základem amerického argumentu proti vládám prosazujícím parlamentní nadvládu nad všemi koloniemi. Vlády nenabízely žádné zastoupení v parlamentu. Lawrence zmiňuje: „*V listopadu 1770 Benjamin Franklin sdělil čtenářům londýnského listu Chronicle, že Američané ctí jméno Anglie; milují anglickou módu, mravy a manufaktury; nechtějí přerušit své spojení s Anglií, ale přejí si s ní splynout.*“ (Lawrence 1995: 102).

Po roce 1770 a změnách v koloniální politice, jako byl Stamp Act, který byl přijat v roce 1765 a stanovil, že všechny tiskoviny v koloniích musí být tištěny na papíře, na který byla uvalena zvláštní daň, nebo po zavedení Tea Act, ztratila britská politika podporu od bohatých vlastníků. V důsledku toho nebyla královská vláda schopna prosazovat své zájmy a čelila neustálým útokům. Poté vypuklo několik povstání a v důsledku toho vypukly revoluční boje. Paradoxem bylo, že v tomto konfliktu našli revolucionáři spojence ve svých starých nepřátelích: Francouzích a Španělech, kteří do konfliktu šli s cílem obnovit rovnováhy na kontinentu (Lawrence 1995: 102-110).

Po americké revoluci se objevily zprávy o ekonomických důsledcích ztráty Amerických kolonií pro Brity. Existovali předpovědi, že britské impérium ztrátu amerických kolonií ponese velmi těžce a podepíše se to na jejich ekonomice, to se však nevyplnilo. Po roce 1783 naopak došlo k nárůstu anglo-amerického obchodu, zejména se surovou bavlnou. Koncem 80. let 17. století činil průměrný roční obrat se surovou bavlnou 15,5 milionu liber a v roce 1800 dosáhl dokonce 28,6 milionu liber (Lawrence 1995: 119).

3.2.2 Jamajka

Španělé, první kolonizátoři ostrova, přišli na Jamajku a do celého Karibiku s cílem zisku zlata, píše Higman. Nakonec se jim tento cíl nepodařilo naplnit. Španělští vojáci přijali názor, že přinejmenším v krátkodobém horizontu je zotročení místního obyvatelstva jediným způsobem, jak dosáhnout zisku. V důsledku nemocí se však počet místních osadníků značně snížil. Kolumbova druhá cesta se týkala především přivezení kněží na ostrovy, ale také zajištění pěstování rostlin nezbytných pro španělskou stravu: například pšenice, vinné révy (Higman 2010: 77-79).

Po příchodu Britů na ostrov v roce 1655 se to začalo měnit. Jamajka byla Španělům odebrána a stala se součástí Cromwellovy Západní říše. Cílem tohoto projektu bylo zajistit základny v Západní Indii, zabránit uchvácení bohatství Jamajky Španěly a také zpochybnit katolickou víru. (Aldrich 2019: 135). Krátce po osídlení se ukázalo, že domorodci mají lepší schopnosti pracovat pro kolonisty než obchodovat. Španělé se obecně shodovali s Brity, kteří přišli po nich, že Tainové jsou fyzicky silní a také snadno ovladatelní (Higman 2010: 77). Pěstování cukrové třtiny vedlo k tomu, že se ostrov stal jedním z klenotů britského impéria, a zatímco Španělé ostrov opouštěli zklamáni, Británie v sedmnáctém a osmnáctém století upevnila svou dominanci v Karibiku a Americe (Aldrich 2019: 91).

Několik desetiletí po prvním kontaktu s Evropany se indiánské populace v Karibiku nebo na Kubě vylidňovaly rychlostí přesahující 90 %. Depopulace probíhala podobně na celé polokouli. Evropští osadníci nahradili původní obyvatelstvo v celém Karibiku i jinde prostřednictvím afrických otroků (Martnez-Fernández 2018: 34).

Jakmile byla Jamajka dobytá Brity, původní vojenská vláda ostrova rychle přijala model guvernéra, rady a shromáždění, který byl zaveden jinde. Hlavním problémem britské vlády byl její nezáměr o záležitosti území. Navíc mnozí držitelé patentů na ostrovech nepobývali a jejich povinnosti vykonávali místní zástupci. Je však také důležité poznamenat, že nárůst absencí mezi plantážníky, který souvisel s výnosností výroby cukru, zejména po roce 1750, výrazně snížil počet kandidátů, kteří mohli být zvoleni do zastupitelstev a jmenování do rad. V důsledku toho byla negativně ovlivněna kvalita vlády v koloniích. To byl obecný trend, jakmile Britům kolonie přestala vynášet zisky, začali svou pozornost a peníze soustředit jinde. (Higman 2010: 164-167).

Na konci sedmnáctého století se začali dovážet černí otroci z Afriky. Koncem sedmnáctého století se stali preferovaným zdrojem pracovních sil, zejména v jižních koloniích kontinentální Severní Ameriky a jižních států. Jak se běloši usazovali v atlantickém světě, byli černoši vyloučeni z členství ve vzniklých zákonodárných shromážděních (Aldrich 2019: 91). Koloniální vláda hrála ústřední roli při udržování represivního systému práva a pořádku v otrokářských společnostech v Karibiku, což otrokářům přinášelo velké zisky. Imperiální vládcí nakonec činili koloniální guvernéry a vládcy odpovědnými za obranu svých území. Pokud šlo o přímé zásahy do života zotročených lidí, neprojevovali velký zájem o sociální a morální pokrok ani o sociální a ekonomický rozvoj (Higman 2010: 146). Vznikala také generace plantážníků, kteří se narodili v Evropě a zdědili statky, které často ani nenavštívili. Později vznikla třída investorů, především metropolitních obchodníků, kteří plantáže získávali. Jejich příjmy z obchodu s cukrem a otroky byly ve srovnání s příjmy v Severní Americe nebo Evropě mimořádně vysoké, zejména před rokem 1700 (Higman 2010: 165). Na karibskou společnost lze také nahlížet jako na pyramidu, jejíž každá složka zná své místo a plní své povinnosti k jejímu udržení. Souvisela s barvou pleti a etnickou příslušností. Osoby na úzkém vrcholu pyramidy tvořily elitu, což byli výhradně běloši evropského původu. (Higman 2010: 221-222).

V období od konce otroctví do roku 1870 probíhaly pokusy o formování koloniálního obyvatelstva k obrazu kolonistů (Higman 2010: 221). V době zrušení otroctví byla totiž většina lidí negramotná a neuměla číst. Mnozí plantážníci tvrdili, že vzdělání by se mělo omezit na výuku praktických zemědělských znalostí, občanských postojů poslušnosti a přijetí společenského řádu, v němž byli černoši předurčeni k manuální práci na plantáži. Naproti tomu církev a imperiální vláda prosazovaly, aby se koloniální obyvatelé učili číst, psát a počítat a aby z nich vyrostli loajální členové říše (Higman 2010: 213).

Abolící otroctví se proměnila příjmová základna veřejného sektoru, což vedlo k 50% nárůstu veřejných výdajů mezi lety 1830 a 1870. V době otroctví pocházely příjmy převážně z daní, které platili svobodní majitelé otroků v britských koloniích. Po zrušení otroctví byl větší tlak na všechny obyvatele a nepřímé daně byly vybírány ve vysoké míře z dováženého zboží (Higman 2010: 235).

Vzniklé napětí na karibské Jamajce vyústilo v povstání v Morant Bay v roce 1865, které bylo potlačeno. V důsledku represí bylo popraveno 400 Jamajčanů, 600 jich bylo zbičováno a tisíce domů bylo zničeno. V Británii se rozpoutala bouřlivá debata o povaze a charakteru osvobozených černých otroků (Aldrich, 2019: 146). Po nabytí vnitřní samosprávy v roce 1959 a nezávislosti v roce 1962 vznikl systém dvou stran. Kuba, jižní soused Jamajky, byla nezávislá teprve tři měsíce (Higman 2010: 323). Vláda po revoluci také hodně utrácela, což vedlo k vysokému veřejnému dluhu. Ten byl zpočátku způsoben potřebou půjček na státní rozvojové projekty, ale stále častěji v důsledku výpadku příjmů. S rostoucím veřejným dluhem nabývaly na významu zahraniční půjčky. Jedním z největších investorů se staly Spojené státy a vláda se stala do jisté míry závislou na zahraničních investicích. Hlavním zdrojem výběru místních příjmů byly i nadále celní poplatky (Higman 2010: 261).

V důsledku získání nezávislosti došlo v politických a demografických dějinách k paradoxnímu zlomu. Dekolonizaci na jedné straně doprovázela silná touha po větší politické autonomii a uplatňování demokratických hodnot, ale také silná emigrace. Přírodní katastrofy, revoluce, chudoba nebo špatně placená práce přiměly některé obyvatele země k útěku. Lidé obecně, nejen ti bohatí, se stali extrémně mobilními. Pravidelně migrovali tam a zpět. V důsledku toho se mnoha migrantům z tohoto regionu podařilo žít ve více než jedné zemi a vést nadnárodní život (Higman 2010: 330-334).

3.1 Španělské kolonie

3.1.1 Mexiko

Španělští osadníci se po svém příchodu usazovali v oblastech, které poskytovaly pracovní sílu nebo možnost výdělků. Umísťovali osady do blízkosti domorodého obyvatelstva, tak aby jim poskytovali daně (Aldrich 2019: 51). Mexická krajina byla velmi úrodná, z velké části za to mohla dostupnost sopečné půdy, velkých jezer a řek. V těchto oblastech se pěstovaly základní potraviny, jako je kukuřice, fazole a dýně. Nejcennějším zbožím bylo zlato, stříbro, drahé kameny nebo perly (Beezley a Meyer 2010: 46). Španělští osadníci s sebou přivezli zvířata, plodiny a nové technologie jako intenzivní těžební postupy. Domorodé obyvatelstvo bylo, ale zasaženo nemocemi zavlečenými evropskými pandemiemi. Více než 40 % domorodého obyvatelstva středního Mexika zemřelo do jednoho roku po vypuknutí epidemie. Výsledek těchto ztrát obyvatelstva připravil půdu pro nové politické a hospodářské vůdce (Beezley a Meyer 2010: 95-96).

Španělé trvali na konverzi původního obyvatelstva ke křesťanství, aby ospravedlnili budování svého impéria. Kultura, která vznikla během tří století koloniální nadvlády, však byla španělská v nejširším slova smyslu. Jazyk jižního Mexika byl španělský, bylo zavedeno madridské právo s místními odchylkami a římské náboženství (Beezley, Meyer 2010: 573).

Na počátku 70. let 15. století přijalo Španělsko několik opatření, aby uspokojilo rostoucí poptávku po levné pracovní síle v dolech. Byl vymyšlen systém rozsáhlé nucené práce známý jako peruánská mita. Během šestnáctého století se pevně ustálila španělská správní, hospodářská a sociální organizace v Novém světě (Aldrich 2019: 51). Španělé byli civilizovanou společností, která žila ve městech, a domorodé vesnice nesplňovaly evropské standardy z hlediska správy. Stavěli města, aby vyhověli potřebám této společnosti. Podle Španělů měla ne-městská povaha obyvatel za následek, že jim chyběly základní politické zkušenosti civilizované společnosti (Beezley, Meyer 2010: 236).

Městské rady byly obecně odpovědné za správu svých měst a páni či králové do nich zasahovali jen zřídka. Regionální vlády neexistovaly. K vytvoření zemských vlád ve Španělsku došlo až v devatenáctém století. Místokrál Nového Španělska byl nejvýše postaveným úředníkem sídlícím v Mexiku. Při plnění správních povinností jménem monarchie nebo při žádostech o laskavost od panovníka psaly městské rady přímo svým králům a královnám. Mezi králem a velkým počtem drobných městských úřadů po celé Evropě existovalo přímé spojení. Pro každé město i menší existovala ústava, která stanovovala jeho vztah s králem (Beezley, Meyer 2010: 19-21). Duchovenstvo tvořilo jakousi obec; nekřesťané nebyli považováni za občany. Židé ani muslimové nebyli také občany těchto komunit, ale byli královskými poddanými (Beezley, Meyer 2010: 19-21).

Obyvatelstvu se dařilo i přes míru utlačování nebo neúrodu a epidemie. Do poloviny dvacátého století vzrostl počet obyvatel o téměř 50 % oproti období od sedmnáctého do poloviny osmnáctého století. I v důsledku dovozu otroků do země. Většinu Mexičanů tvořili do roku 1700 mestici, zatímco většinu Mexičanů tvořili potomci dovezených afrických otroků (Taylor, 2012: 26- 30). Bylo také zřejmé, že sociální stabilita se řídila především rasovou hierarchií. Přestože koruna v Madridu měla správní dohled nad koloniálními obchodníky, velkými vlastníky půdy a úředníky, tyto vztahy navazovali a podporovali koloniální obchodníci, horníci, velcí vlastníci půdy a státní úředníci. Beezley a Meyer píšou: „*Jejich pozornost se soustředila především na jejich osobní zájmy, nikoli na zájmy monarchie. Vytvořením širokých kategorií vítězů a poražených podle rasové příslušnosti španělská conquista nenávratně změnila uspořádání Mexika.*“ (Beezley, Meyer 2010: 112).

Existovala také jasná diskriminace místních obyvatel, kteří nemohli zastávat řadu funkcí (Haber, Stephen, Herbert S. Klein, Noel Maurer, and Kevin J. Middlebrook. 2008: 42-45). Čisté africké, incké rasy a indiáni na samém dně. Následovalo několik stupňů míšení až po čisté Španěly, kteří byli na vrcholu. Na rozdíl od nižších kast se vyšší kasty těšily vyššímu postavení a nadstandardním právním výsadám (Taylor, 2012: 26–30). Běloši byly také osvobozeni od přímých daní, což bylo ve Španělsku považováno za znak šlechtictví. Pro nižší bylo typické, že neměli formální vzdělání (Beezley, Meyer 2010: 120). V Mexico City žilo přibližně 100 bohatých rodin, z nichž každá vlastnila majetek blížící se nebo přesahující jeden milion pesos, což bylo poměrně velké bohatství na tu dobu. Přesně určit, ale nejde jelikož v té době existovalo více měn. Díky sňatkům s nejbohatšími a nejúspěšnějšími Španěly na poloostrově se bohaté rodiny spojovaly se španělskou elitou (Beezley a Meyer 2010: 140).

V zájmu územní, hospodářské a demografické expanze podporovala španělská koruna expanzi. Především však prováděla politiku omezování koloniálních výdajů. V 60. letech 17. století začal vznikat komplexní program na zlepšení obrany, zpřísnění správní kontroly a zvýšení příjmů (Taylor, 2012: 26–30). Je příznačné, že koruna se po celou dobu své vlády snažila omezit tok informací týkajících se života Mexičanů. V rámci snahy zabránit líčení Mexika a dalších zemí zavedla Koruna od roku 1527 politiku cenzury, která měla omezit tok informací týkajících se její expanze (Beezley, Meyer 2010: 130).

K boji za nezávislost vedlo několik faktorů. Hlavním z nich bylo nastavení doby, která byla značně nacionalisticky orientovaná a plná myšlenek o svobodě a neutralitě. Inspirovaly je také příklady amerického boje za nezávislost a francouzské revoluce. Boj za nezávislost trval téměř 11 let a zanechal zemi zpustošenou. Nezávislost země získala v roce 1821. Od získání nezávislosti a zavedení první ústavy v roce 1824 prošlo Mexiko mnoha velkými výzvami spojených se získáním demokracie. Museli a stále musejí vypořádat s historickým dědictvím centralizované, autokratické vlády a snahami o nové demokratické zřízení. V letech, která uplynula od získání nezávislosti Mexika, došlo k velké násilné sociální revoluci, a nakonec v posledních dvou desetiletích k zavedení spravedlivého a demokratického volebního procesu (Haber, Stephen, Herbert S. Klein, Noel Maurer, and Kevin J. Middlebrook. 2008: 28-36).

3.1.2 Kuba

Martínez-Fernández píše: „*Během Kolumbovy výpravy v roce 1492 narazili Kolumbovi průzkumníci na vesnici s 50 domy a 1 000 obyvateli*“. (Martínez-Fernández 2018: 10). Kolonizátoři svým chováním rozdělili Kubu na dvě části. Důvodem je to, že se soustředili pouze na oblasti s potenciálem zisku. Tedy do úrodných oblastí, kde bylo možné budovat plantáže, aniž by došlo ke vzpouře. Nebo v blízkosti řeky či zálivu. Centrem byla Havana, městská oblast obklopená úrodným zemědělským pásem tvořeným farmami na základní potraviny nebo pastvinami pro dobytek. Na střední a východní Kubě se rozkládá venkov, pohraniční Kuba a panovala zde vzpurná atmosféra (Martínez-Fernández 2018: 9-12).

Během prvních čtyř desetiletí 16. století byla většina původního obyvatelstva Karibiku vyhubena. Přeživší indiáni se soustředili v několika málo vesnicích. Podle Martíneze-Fernándeze nabídl tento region Španělům a dalším pozdějším evropským kolonizátorům prakticky prázdnou plochu pro vytvoření nové společnosti (Martínez-Fernández 2018: 31). Křesťanští vládci lákali rytíře a vojáky, aby posunuli hranici s muslimskou Iberií na jih. Pokud se úspěšně zmocnili nepřátelského území, získali moc a právo přijímat tribut od těch, které porazili a které nyní považovali za vazaly. Vysoce postavení rytíři dostávali zvláštní práva, které jim umožňovaly podrobit si dobyté národy a vybírat od nich tribut a daně. Byla také vytvořena nová civilní a vojenská autorita. Centralizovaný systém vznikl zachováním feudálních rysů současně při zachování rozvoje kapitalismu, kdy královští hodnostáři, šlechtici a obchodníci investovali do vojenských podniků, které generovaly velké zisky, jež byly reinvestovány do dalších vojenských podniků (Burchardt, Leinius 2022: 14-17).

Kombinovali středověké a feudální instituce s raně novověkými a kapitalistickými praktikami, aby ochránili své investice a zajistili si moc. Sídli ve Španělsku a v koloniích. Na Kubě vznikla řada královských institucí. Místokrálové a guvernéři měli široké výkonné pravomoci, včetně rozdělování pozemků. Prostřednictvím sňatků a obchodních partnerství byli guvernéři často spojeni s místními elitními rodinami, což jim zajišťovalo nezávislost na koloniálních elitách. Tak jako tomu bylo činěno v Mexiku. Jako způsob, jak ospravedlnit službu místním zájmům při zachování loajality vůči monarchii, se guvernéři a další monarchičtí úředníci odvolávali na zásadu poslouchat, ale nepodléhat.

Významným typem královské instituce byly audiencie neboli odvolací soudy, které sloužily ke kontrole pravomocí královských i nekrálovských civilních úředníků. Jako veteráni reconquisty a italských válek se příslušníci generace conquistadorů obecně stavěli proti absolutistické královské moci a požadovali feudální uspořádání, které by jim poskytlo tituly vojenské, šlechtické nebo církevní (Martínez-Fernández 2018: 64-67).

Byli to Velázquezovi conquistadoři a osadníci, kteří s Kubou zacházeli jako s tabula rasa. Domorodé obyvatelstvo, jeho kulturu a přírodní prostředí ostrova zcela přehlíželi. Když zdecimovali původní obyvatelstvo, založili španělské vesnice a dovezli první africké otroky, spojily se různé lidské a kulturní složky a vytvořily svébytnou koloniální kreolskou společnost. V těchto zakladatelských desetiletích bylo mnoho aktérů a zájmových skupin zapojeno do neustálých mocenských konfliktů. V důsledku toho docházelo během dobývání k násilným střetům, napětí mezi absolutisty a vzdálenými panovníky i rostoucí koloniální aristokracií, jejíž příslušníci často ignorovali královské příkazy, které byly v rozporu s jejich touhou po autonomii a svobodě využívat místní zdroje a pracovní sílu. Královští úředníci, kteří se starali o zájmy koruny, se také setkávali s napětím ve vztahu k legitimním conquistadorům (Martínez-Fernández 2018: 81-83).

Na Kubě se vyvinulo spíše několik konfliktních a překrývajících se společenských struktur než jasně definovaná společenská hierarchie. Některé typy stratifikace byly založeny na rozdílech mezi jednotlivými stavy, jiné se podobaly modernímu třídnímu systému a další byly založeny čistě na rasové příslušnosti. Sociální stratifikace byla založena také na pohlaví, přičemž bílé ženy byly považovány za méněcenné vůči bílým mužům a byly právně diskriminovány i podřízeny mužské autoritě. Většina Kubánců však patřila spíše k nižší šlechtě nebo stavu hidalgo než k vyšší šlechtě. Privilegované skupiny se snažily udržet své rozlišování na základě postavení, bohatství, místa narození, pohlaví nebo barvy pleti, a to jak v právu, tak v praxi (De la Fuente 2011: 2-7)

Dalším problémem bylo otroctví; úzká vazba mezi cukrem a otroctvím měla hluboké kořeny. Výroba cukru od počátku vedla ke koncentraci půdy u několika málo jedinců. Systém otrokářství zůstal na pilířích jako rasově podmíněná sociální struktura ovládaná malou bílou elitou. V důsledku kolonizace došlo také k degradaci přírodního prostředí. Bylo to způsobeno orbou, která zjizvila půdu, kácením lesů a vysazováním prasat a dalších živočišných a rostlinných druhů, které ji dále ovlivňovaly. S pěstováním cukrové třtiny a výrobou cukru byla spojena řada ekologických dopadů, včetně odlesňování, eroze půdy a znečištění vody (Martínez-Fernández 2018: 21).

V průběhu 19. století začala na Kubě růst nespokojenost se španělskou nadvládou, což vedlo k několika povstáním, která ale španělská vláda dokázala potlačit. V roce 1898 vypukla španělsko-americká válka, během níž Spojené státy porazily Španělsko a Kuba se stala nezávislým státem, i když si Spojené státy zachovaly značný vliv na politické a hospodářské dění na Kubě (Joshua 2019:14-20) (Ferrer, 2021: 4-5).

4. Srovnání dopadu britského a španělského kolonialismu na bývalé kolonie v Americe

Srovnání bude popsáno vytvořením dvou dvojic, tj. bývalých britských kolonií v USA a Mexika a Jamajky a Kuby. Tyto dvojice jsem vybral kvůli jejich podobné velikosti a zeměpisné poloze. Pozůstatky rozdělím do tří kategorií, a to: institucionální sféra, ekonomická sféra a sociální sféra. Na začátku každé kategorie párových srovnání bude úvod, kde zmíním důležité skutečnosti, které mohou ovlivnit srovnání reliktvů vytvořených koloniálními mocnostmi. Na konci porovnání každé dvojice bude stručné shrnutí nejdůležitějších rozdílů.

4.1 Institucionální sféra

Orlando a Paterson tvrdí: „*Jamajka není tím, co časopis The Economist kdysi nazval "falešnou demokracií", ani "neliberální demokracií", což je označení pro země, které mají formu, ale ne obsah demokracie, s volbami, které jsou buď zmanipulované, nebo nemají smysl, protože neexistuje skutečná volba, nebo se zvolnění vůdci, chovají jako diktátoři, jako v Rusku a Maďarsku. Není to ani to, čemu se říká řízená demokracie, v níž zvolení vůdci tvrdí, že mluví za jedinou obecnou vůli organického a nediferencovaného celku. Namísto toho má Jamajka to, co studenti politologie a sociologie uznávají jako základní rysy všech autentických demokracií: konkurenční a vysoce sporné volby, zejména do zákonodárného a výkonného orgánu, prostřednictvím systému více stran; vysokou volební účast; svobodný, energický a konkurenční tisk; a základní občanské a politické svobody. Jamajka má také další rysy, které mnozí analytici považují za zásadní: prosperující občanskou společnost, nezávislý, i když přetížený soudní systém. Je to demokracie, která byla opakovaně zkoušena v jedné kritické oblasti, kde na tom nejvíce záleží, a to v politické fluktuaci; od získání nezávislosti se zde opakovaně měnila vláda po tvrdých, někdo by mohl říci krutých volbách.*“ (Patterson 2019: 120)

Na Kubě je tomu naopak. Nikdy se nestala dobře fungující demokracií a ve skutečnosti se nikdy nevymanila z nadvlády jiných mocností. Podle Quiroze: byla Kuba oblíbenou destinací pro špatně placené, ale ambiciózní vojenské a civilní úředníky, kteří chtěli získat rychlý postup, osobní bohatství nebo politickou moc (Quiroz 2003: 474). Bylo běžné, že si stěžovali, že i když sloužili monarchii, někteří z nich museli prodávat své zboží na ulici, protože se jejich výplata opožďovala. Všichni začínali ve svých funkcích chudí nebo značně zadlužení. Výsledkem byla velká administrativní korupce a případy jako pašování zboží povoleného místními celníky byly zcela normální (Quiroz 2003: 480).

Koloniální správa na Kubě byla pohlcena korupcí na nejvyšších místech i v řadách zaměstnanců. Přestože byly vyvinuty určité oficiální snahy o omezení korupce, vyšší míra korupce měla neúměrně vysoké náklady pro koloniální poddané (QUIROZ 2003: 510). Po osvobození od španělské koloniální vlády v roce 1898 byla Kuba de facto pod kontrolou Spojených států a v roce 1902 se stala nezávislým státem. Ve 40. a 50. letech 20. století však došlo k výraznému nárůstu politické nestability, korupce a sociálních a ekonomických rozdílů. V roce 1952 vstoupil na kubánskou politickou scénu Fidel Castro. Všechny výše uvedené rysy by se daly najít ve všech vládách uvedených na Kubě. Od koloniálních let se boj proti korupci prohrává.

Byli to postupně nastupující nebělošští vůdci, kteří převzali na Jamajce silnou a vysoce efektivní státní strukturu, kterou po staletí budovala koloniální elita. Výrazně zvýšili výdaje na rozvoj infrastruktury, zejména v oblasti školství, bydlení a zdravotnictví, a podpořili nová zařízení pro cestovní ruch, aby podpořili rozvoj turistiky (Patterson 2019: 81-82). V ostrovním parlamentním systému, který byl po získání nezávislosti úzce inspirován britským systémem, existovaly dvě strany. Ve skutečnosti zůstala většina koloniálních zákonů přesně tak, jak je napsala koloniální vláda, a byla prosazována i poté, co byly britské zákony změněny. Jamajský model se, ale stal velmi klientelistickým (Patterson 2019: 78). K dosazování recyklovaných prezidentských kandidátů, přispěly reformy, které umožnily více prezidentských období bez nutnosti diktatury. Tato relativní stabilita částečně odrážela potřebu zachovat křehké ekonomiky, zejména ty, které jsou závislé na cestovním ruchu a vnější pomoci, zavedením podobné stability pro politické strany (Higman 2010: 428).

Na Kubě jakýkoliv stabilní systém chybí. Provádění postupných transformací a reform je v současné době značně obtížné. Samotná změna systému ke snížení korupce nestačí, přestože reforma systému je důležitým krokem. Není se k čemu vracet nebo z čeho vycházet (Quiroz 2003: 511).

Ze srovnání dopadů vychází jednoznačně lépe Jamajka. Kuba se od zisku nezávislosti, která vlastně žádnou nezávislostí nebyla, jelikož se jen z područí Španělů přesunula pod USA, nikam směrem k fungující demokracii neposunula a zmítá se ve velkých problémech. Hlavním institucionálním problémem je, že se koloniálním úřadům na Kubě a ve Španělsku nepodařilo výrazně omezit rozšířenou korupci a to kvůli nedostatku odhodlání a chybějící místní podpoře. Z historického hlediska byly vyšší španělské orgány při udržování kontroly nad ostrovem do značné míry závislé na zkorumpovaných úřednících na střední a nižší úrovni státní správy. Quiroz konstatuje: *„Odhalování, stíhání a trestání zkorumpovaných státních úředníků se stalo laxním a neúčinným. Úředníci, kteří byli povzbuzováni k očekávání korupčních odměn, si vystavili drahý účet za své služby, což mělo za následek ztrátu příjmů a chronické zadlužení. Kubánští koloniální poddaní byli touto nezamýšlenou, implicitní cenou za impérium na Kubě těžce zatíženi. Kromě toho, že byrokratická korupce přispěla ke konci španělské nadvlády na Kubě, zanechala po roce 1898 trvalé dědictví.“* (Quiroz 2003: 511) Po Američanech, kteří přišli po Španělech, následovala Castrova vláda, která prohloubila koloniální dědictví problémů. Pomohla však s tím, co bylo problémem ve všech bývalých koloniích Ameriky, a to se svými sociálními a zdravotnickými programy, včetně vysoké úrovně vzdělání a zdravotní péče pro kubánský lid. Zároveň však došlo k omezení svobod a lidských práv a Castrova vláda byla kritizována za nedostatek politické svobody a represe vůči politickým oponentům. Během Castrovy vlády byla Kuba také silně ovlivněna Sovětským svazem a bylo zavedeno centrálně plánované hospodářství.

To o Jamajce referoval Freedom House z roku 2016 takto: *„Ústavní právo na svobodu projevu je obecně respektováno, stejně jako právo na svobodu vyznání a právo na svobodu sdružování a shromažďování, a žádná z hlavních politických stran se neidentifikuje na náboženském, etnickém nebo kulturním základě.“* (Patterson 2019: 121)

V dřívější zprávě z roku 2007 se uvádí, že Jamajka má silnou občanskou společnost, i když nejvlivnější nevládní subjekty se zajímají spíše o vlastní obchodní zájmy. Od roku 2007 skutečně došlo k výraznému nárůstu skupin a aktivit občanské společnosti. V roce 2018 byl jamajský tisk zařazen na páté místo nejsvobodnějších médií na světě, daleko před tiskem ve Spojených státech (Patterson 2019: 121). Zpráva Freedom House z roku 2017 však pak upozornila na problém země s násilím, kterému se věnuji v části o ekonomice (Patterson 2019: 121).

Jamajka zůstává navzdory institucionalizaci rozvojemou demokracií. Tato země se stále nachází v procesu přechodu k plné, vyspělé demokracii, což, může být nebezpečná fáze (Patterson 2019: 121-123). Národní plán Vize 2030 jasně určuje cestu, kterou by se země měla ubírat. Pokud jde o podrobné vymezení problémů a vypracování národní strategie reform, to země zvládla na doboru. K realizaci těchto dobře formulovaných politik má země k dispozici vzdělávací institucionální strukturu a finanční zdroje. Reformu se jí, ale nedaří provést, protože jí chybí procesní znalosti nezbytné k tomu, aby její vzdělávací instituce byly funkční. Opět stejný problém jako s institucemi. Ty byly také do velké míry dobře fungující a připravené od Britů, tak jako zde ve Vizi 2030 jsou cíle dobře stanovené, ale problém je v obou případech v exekuci činností (Patterson 2019: 110-111). Na rozdíl od Kuby však mají alespoň instituce, na kterých mohou stavět, a jsou demokratickým, tržním státem, což Kuba není.

Srovnání bývalých britských kolonií se španělským Mexikem se bude lišit od mých ostatních koloniálních srovnání. Je to ze dvou důvodů. Přístup k britským koloniím v USA byl od počátku odlišný od ostatních osadnických kolonií na americkém kontinentu, a sice : příchozí kolonialisté se nakonec stali většinou obyvatel země, a proto se k nim britská vláda chovala zcela jinak než k místnímu původnímu obyvatelstvu. A s tím souvisí i skutečnost, že Angličané, Skotové a Irové, kteří přišli do Ameriky, měli lepší znalosti o institucích a efektivním řízení ekonomických, právních a politických záležitostí, které zavedli Britové, a to pomohlo pro budoucí stabilitu a růst USA (Patterson 2019: 111). Druhým faktem je, že Britové měli nadvládu nad některými státy USA od založení první kolonie v Jamestownu v roce 1607 až do vyhlášení nezávislosti v roce 1776, tedy po dobu 157 let (1607-1776). Mexiko bylo pod španělskou nadvládou 300 let (1521-1821), tedy dvakrát déle (Haber, Stephen, Herbert S. Klein, Noel Maurer, and Kevin J. Middlebrook. 2008: 14-17).

V roce 1821 se Mexiko stalo nezávislým státem, ale nebylo zdaleka připravené na to stát se národem. Pokusy začínajících politiků nahradit stará uspořádání novými často vedly k velkým chybám. Vztahy mezi církví a státem byly napjaté kvůli protichůdným zájmům a pokusy o kompromis byly odmítány. Špatné hospodaření s financemi země vedlo k tomu, že národ byl slabý a rozdělený, což vyvolávalo potřebu zahraniční agitace (Beezley, Meyer 2010: 508). Britská koloniální vláda přinesla do USA mnoho věcí, včetně byrokracie, práva, tržních metod, manželství, vzdělávacích institucí, duchovních idejí nebo kulturního dědictví. A změnila místní obyvatelstvo ještě více, než se to podařilo Španělům, protože léta kolonizace dokázala místní obyvatelstvo prakticky vymýtit. Zároveň evropští imigranti, kteří tvořili při odchodu Britů většinu obyvatelstva země, znali a chápali Brity zavedené politické instituce z dob, kdy žili ještě v Evropě. A tím také snáze překonali problémy, které přišly jako v jiných koloniích po odchodu velmoci (Ferguson 2004: 1-10).

Politická moc byla podle španělské ústavy decentralizována do domorodých měst, což vedlo k anarchii. Kvůli absenci policistů nebylo možné udržet pořádek. Kostely byly téměř prázdné (Beezley, Meyer 2010: 276). Vedoucí představitelé čelili řadě problémů, včetně těch, co píše Beezley, Meyer: *“Je lepší mít v Mexiku monarchii, nebo republiku? Má větší smysl centralizovaná, nebo decentralizovaná vláda? Jak se vypořádat s armádou, která je sice přebujelá, ale vítězná, vedená vojáky, kteří byli z velké části nerestrukturalizovaní rojalisté?”* (Beezley a Meyer 2010: 299) V USA je dnes hlavními problémy: politická polarizace, názorové a ekonomické rozkoly mezi jednotlivými státy. Taylor předpokládá, že politická polarizace v USA mohli začít už v koloniálním období, kdy byly rozdílné názory na otázky, jako je otroctví a nezávislost. A rozkol mezi vyspělejšími státy USA a obyvateli těch méně vyspělých a jejich názory stále přetrvává (Taylor 2012: 70-80). Dále problém jako potlačování volebního práva pochází z koloniální éry, kdy mohli volit pouze bílí muži – vlastníci půdy (Yirush & Greene 2018: 441-443). To se již podařilo na nižší úrovni vyřešit, tedy že volit už mohou všechny skupiny dospělých voličů, ale stále platí, že moc drží většinou jen určité sociální skupiny (Taylor 2012: 70-80).

Právě přítomnost vnějších nepřátel, jako bylo Španělsko (a nakonec i Francie a Spojené státy), vytvořila atmosféru, která nebyla příznivá pro vzestup Mexika (Beezley a Meyer 2010: 301). Pro koloniální poddané bylo běžné, že byli vázání osobními vazbami na své rodiny, komunity, patrony, církve a panovníky. Od občanů moderní stříhu se očekávalo, že se budou spoléhat na neosobní byrokratické systémy. Tedy státem sponzorované školství, státní správu nebo vládu práva. Svou loajalitu měli směřovat směrem k národnímu státu (Beezley, Meyer 2010: 386). Nepsané vztahy zavánějící až v Merkantilismus, koloniální ekonomický systém, který také upřednostňoval britské obchodníky a výrobce před americkými koloniemi, přispěl k nerovnosti v bohatství (Yirush & Greene 2018: 1529-1532)

4.2 Hospodářská sféra

Jamajka a Kuba mají velmi podobnou hospodářskou historii, protože Karibik byl tradičně známý pěstováním cukrové třtiny. Jak však popíšu níže, po poklesu zájmu o tuto plodinu se obě země s tímto problémem vypořádaly odlišně a vliv na to mělo opět koloniální dědictví.

Velký šok pro otrokářské společnosti na Jamajce a v samotném britském Karibiku nastal, když bylo v letech 1834-1838 v Britském impériu zrušeno otroctví. V důsledku tohoto vnějšího šoku přijali Britové liberální režim volného obchodu a zrušili preference pro cukr pěstovaný v Karibiku, včetně zavedení zákona o cukerních clech v roce 1846. To dále vedlo k tomu, že nebylo potřeba již tolik otroků. Jamajští plantážníci dostávali přibližně 15 % odškodného za otroky přímo od britských obchodníků. Zároveň mnoho plantáží zely prázdnou a nenašli kupce a byly jednoduše uzavřeny, zatímco jiné byly prodány za sníženou cenu. V 50. letech 19. století byla opuštěna polovina všech cukrových plantáží a dvě třetiny všech kávových farem. Toto monolitické zemědělství přineslo Jamajce do budoucna mnoho problémů. Jak jsem již popsal, zájem o cukr značně poklesl a pro plantáže nebylo využití. Od poloviny 19. století se na ostrově začal rozvíjet cestovní ruch a další průmyslová odvětví, což mělo přinést náhradu za ušlé zisky, ale Jamajka se z hospodářských důsledků přerušení britského zájmu o cukrové plantáže nikdy plně nevzpamatovala (Patterson 2019: 43-48).

Několik slabých vlád bojujících o politickou stabilitu na Kubě bylo podporováno právě cukrovarnickým hospodářstvím na ostrově (QUIROZ 2003: 474). Mezi Španělskem a Kubou existovaly silné hospodářské vztahy. Jedním z nejvýznamnějších problémů v tomto vztahu byla přítomnost byrokratické korupce jak v metropoli, tak v její kolonii (QUIROZ 2003: 474). Ztráta Španělska jako hlavního obchodního partnera a ekonomického sponzora Kubu vedla ke značnému poklesu zahraničního obchodu a hospodářské aktivity na ostrově. Kuba byla také po dlouhou dobu závislá na produkci cukru, nicméně, s příchodem nových výrobních metod a technologií v ostatních částech světa se kubánský cukr stal méně konkurenceschopným na světových trzích. A to stalo pro ekonomiku značným problémem (De la Fuente 2011: 115-128) (Burchardt, Leinius 2022: 62-65).

Jako hlavní ekonomický proud byl zaveden na Jamajce kapitalismus. Vývoz bohatství do Evropy byl v tomto období hlavním finančním zdrojem. Sociální nerovnost dokonce dosáhla vyšší úrovně, než tomu bylo v koloniální éře (Higman 2010: 65). Ekonomická stagnace ostrova, která je důsledkem nezaměstnanosti mladých lidí a nejistého zaměstnání, má vliv na i na další problém, a to vysokou míru násilí (Patterson 2019: 145-146). V roce 2005 byla Jamajka s počtem vražd 58 na 100 000 obyvatel zemí s největším počtem vražd na světě. To s sebou přináší další problémy: odrazení přílivu zahraničních investic spolu s podporou odliv lidského a fyzického kapitálu, což dále brzdí hospodářský růst (Patterson 2019: 146-147).

Jamajka má sice spoustu problémů, ale je to přesto tržní ekonomika s jasně stanovenými cíli. A co je nejdůležitější, je ekonomicky nezávislá, přičemž většina jejích zisků pochází z cestovního ruchu (Patterson 2019: 28-30). Problémem Kuby byla vždy právě finanční nesamostatnost. Během koloniálního období byla Kuba závislá na španělském financování. Po porážce Španělska v roce 1898 a stala se defacto americkým protektorátem (Ferrer, 2021: 64-66). Opět tedy byla ve vztahu finanční závislosti a nespolehala se čistě na svou ekonomickou soběstačnost. V roce 1960 navázala Kuba silné vztahy se Sovětským svazem, který se stal jejím hlavním hospodářským a vojenským spojencem. Období, kdy byla Kuba ekonomicky soběstačná bylo krátké (Ferrer, 2021: 4-10). Neschopnost vymanit se z této imperiální determinace je pravděpodobně největším neúspěchem revoluce a největší výzvou pro celý region. Kubánský stát navíc zůstává zemí, v níž nelze rozhodnutí sledovat, natož zpochybňovat (Centeno 2004: 412-413).

Navzdory vytvoření podmínek pro ekonomickou stabilizaci na Jamajce přispěla koloniální vláda špatným hospodařením velkou měrou k nepřipravenosti ostrova v postkoloniálním období. Za britské vlády byli Jamajčané v podstatě vyloučeni ze všech vedoucích pozic v hospodářství, politice a vládě země. Nejen na nejvyšších úrovních státní správy, ale také na všech úrovních byrokracie a soudnictví. Bylo běžné, že většinu plantáží a velkých farem vlastnily a řídily zahraniční korporace, a to až po střední management (Delle, Mark, Hauser & Armstrong 2011: 131-133).

Situaci zhoršila skutečnost, že Jamajka se stala hlavním tranzitním místem mezi Jižní Amerikou a Spojenými státy pro nelegální drogy. Tento vývoj byl velice špatný nejen z hlediska eskalace násilí, ale také z hlediska dopadů na demokratický proces na ostrově (Patterson 2019: 76). Političtí představitelé jsou pak v důsledku ekonomické nejistoty a nenaplněných očekávání vyzýváni k uspokojování potřeb obyvatel. Volí cestu krátkodobého a pragmatického, nespravedlivého rozdělování peněz s hlavním cílem zisku hlasů voličů (Patterson 2019: 146-147). Ale přece všechno výše zmíněné, zůstaly opět po Britech instituce, samotný systém, tak jak jsem to zmiňoval již několikrát a zároveň místní obyvatelé vzaly za své principy tržní ekonomiky, i když s řadou ekonomických problémů, jako je vysoká inflace, zadluženost a nedostatečná infrastruktura.

Na Kubě byla po zisku nezávislosti absolutní absence plánu směřování, jelikož země jen spadla pod náručí USA a poté pod komunistický režim Fidela Castra. Problémem je nedostatečná produktivita v ekonomice a s tím související kubánský systém centrálního plánování. Kuba je stále závislá na vývozu zemědělských produktů, zejména cukru a tabáku, a tyto produkty jsou na mezinárodních trzích málo konkurenceschopné. Od koloniálních let tak zaznamenaly jen malý pokrok. Je zde také možný vliv historie, kdy obyvatelstvo bylo historicky zvyklé žít pod autokratickou vládou španělské monarchie, a tak má tendenci k této vládě opět inklinovat, ale pouze ve formě komunistické vlády (Jelly-Schapiro 2019: 38-44)

Řada částí Mexika byla postižena válečnými škodami. Výsledkem byla jen těžko použitelná infrastruktura země a velké ekonomické škody na majetku obyvatelstva (Beezley, Meyer 2010: 276). Na jedné straně hospodářská odvětví orientovaná na vývoz: cukr, káva, textil, těžba, ocel, přitahovala zahraniční i domácí kapitál, ale zároveň Mexiko prohlubovalo svou ekonomickou závislost, a tím i zranitelnost. Beezley a Meyer vše shrnuli: *„Po revoluci se slibovalo materiální bohatství a bezpečnost. To první bylo špatně rozdělené a podmiňující, to druhé byla lež.“* (Beezley a Meyer 2010: 376)

V USA neměli takový problém s tím, že Britové nutili obyvatelstvo pěstovat plodiny, které by po jejich odchodu neměly na světovém trhu uplatnění. Hlavním problémem však byl velký rozdíl v industrializaci regionů a v jejich bohatství. Britové pragmaticky investovali do těch regionů, kde byla největší šance na zhodnocení jejich investic. Nová Anglie se specializovala na dřevo, ryby a lodní dopravu, střední kolonie na kožešiny, obilí a potraviny, Chesapeake na tabák a jih na rýži, indigo, kůži a cukr (Slater, Aaron 2023:2-3).

V důsledku přirozeného přírůstku obyvatelstva a námezdních služebníků dovezených z Evropy byly kolonie v Nové Anglii a Středozeří schopny uspokojit své potřeby pracovních sil. Na rozdíl od nich, byly vytvořeny kolonie v Chesapeake, Karolíně, kde se dovážely velké množství otroků z Afriky a nutily je sloužit na plantážích jako otrockou pracovní sílu (Slater, Aaron 2023:2).

Koloniální britská Amerika navíc v 17. a 18. století rostla ekonomicky rychleji než její evropské protějšky, a to navzdory rozdílům uvnitř kolonií i mezi nimi. Díky tomu se bílí osadníci v Britské Americe těšili v době americké revoluce nejvyšší životní úrovni. V neposlední řadě se všechny regiony vyznačovaly silnou ekonomikou, která vyvolávala téměř neukojitelnou poptávku po pracovní síle a půdě. I přes tyto rozdíly se otroctví do vypuknutí americké revoluce ve větší či menší míře zakořenilo v ekonomice všech britských amerických kolonií. Všechny kolonie Britské Ameriky tak byly formovány vyvlastněním půdy indiánů a prací zotročených Afričanů. (Slater, Aaron 2023:2)

Beezley, Meyer tvrdí, že Mexičané obecně kladou větší důraz na dosažení ekonomické a politické stability než na revoluční cíle a sny. V období 1910-1920 Mexiko vynakládalo většinu své energie na válku a destrukci. Období míru a obnovy začalo až v roce 1920. Lidí bylo méně a byli chudší. Velké procento mexické populace žije v chudobě, přičemž malé procento vlastní neúměrné množství bohatství země. Příjmová nerovnost v zemi patří k nejvyšším na světě růst (Beezley, Meyer, 2010: 440–450).

Nerovnosti v USA, které přetrvávají dodnes, jsou důsledkem obchodních omezení a monopolů zavedených britskou vládou, které zvýhodňovaly britské obchodníky a výrobce na úkor amerických kolonií. Dále v důsledku otroctví a segregace. Rasová nerovnost přetrvává i v oblasti vzdělávání, zaměstnání a bydlení, a to i přes dlouhodobé snahy o narovnání poměrů (Lawrence 1995: 102-110).

Významným problémem, který negativně ovlivňuje mexickou ekonomiku, je korupce. Snižuje zahraniční investice, zvyšuje náklady na podnikání a brzdí hospodářský růst. Mexická ekonomika je silně závislá na výrobě a vývozu do USA, takže jakékoli změny v hospodářské politice USA mají na mexickou ekonomiku silný dopad. Kvůli nedostatečné diverzifikaci je mexická ekonomika zranitelná vůči vnějším šokům a může omezit svůj dlouhodobý hospodářský růst (Beezley, Meyer, 2010: 440–450).

USA jsou výjimečným případem z mnoha důvodů, které jsem popsal v úvodu. Například krátká doba pod nadvládou a úplné nahrazení místního obyvatelstva převážně Evropany. Tyto faktory vedly k tomu, že se trajektorie země po revoluci vydala zcela opačným směrem než u většiny kolonií. Největšími problémy jsou dodnes, i když v relativně malé míře, přetrvávající rasová nerovnost, a především velké rozdíly v bohatství občanů. Stejně jako v jiných bývalých britských koloniích země nejvíce těžila z britských institucí a systému, které místní obyvatelé dokázali díky jejich evropskému původu velmi dobře využívat i po odchodu Britů. Instituce jsou naopak velkým problémem v Mexiku, kde mají stále problém se samotným demokratickým zřízením, i když jsou fakticky demokracií, ale s velkými neduhy, zejména s korupcí. Což není nic nového, protože Španělé vládli velmi klientelisticky s velkou mírou korupce, což přetrvalo dodnes. Zároveň opět, jak už to u bývalých španělských kolonií bývá, jsou často ekonomicky závislé na jiném státu a svou závislost na jiném státu mění až postupem času. Mexiko je z hlediska vývozu velmi závislé na USA. To spolu s velmi rozdílným bohatstvím obyvatelstva a problémy se zaměstnaností způsobilo, že země čelí vysoké emigraci spolu s vysokým násilím.

4.3 Sociální sféra

Dopady na sociální sféru na Jamajce a na Kubě se ukázaly být skoro stejné, a to proto, že Karibik byl známý svým bohatstvím nerostných surovin a drahých kovů, ale hlavně se v něm po většinu času pěstovala cukrová třtina, což pak ovlivnilo nejen hospodářský sektor země, ale také sociální oblast.

Kvůli otroctví byla jamajská společnost rozdělena na dvě třídy; jedna byla mocná, zatímco druhá neměla skoro žádný majetek. Jedna stála nad tou druhou. S tím spojená neschopnost chudší třídy zajistit si své potřeby bez toho, aniž by se musela obrátit na vyšší třídu. Spolu s přetrvávajícím problémem spojit nepřátelství mezi jednotlivými sociálními vrstvami a rasami (Patterson 2019: 77-79). Špatná pracovní kultura, tendence k označování a zdůrazňování ostrých třídních rozdílů se staly hlavními problémy. Dále pak dělení na majitele s velkými výnosy a špatně placenými pracovníky. A konečně důraz na uctívání mocných vojenských a politických vůdců (Martínez-Fernández 2018: 151-152).

Jamajské společenské uspořádání je rasově segregované již více než tři a půl století. Po dlouhých obdobích nadvlády jedné skupiny nad druhou je v současné době na Jamajce složitější třídní systém, v němž běloši nadále dominují v hospodářství i když už ne výhradně, zatímco černoši a míšenci ovládají politickou, správní, vzdělávací a uměleckou sféru země (Delle, Mark, Hauser & Armstrong 2011: 258-261). V případě potřeby se obě rasové skupiny setkávají, aby řešily národní záležitosti, ale žijí cíleně odděleně (Patterson 2019: 80). Ta Kubánská se díky střetávání mnoha rasových, sociálních skupin a koloniálních politik vyvinula v netrvalý sociální a kulturní celek (Martínez-Fernández 2018: 151-152). Koloniální zájmy měly na společnost na Kubě rozkladný vliv. Upřednostňovaly hrstku vládnoucích a bránily rozvoji reprezentativnější ústavní vlády a efektivnější ekonomiky ve Španělsku (De la Fuente 2011: 5-12).

Navzdory revoluční rétorice kubánská společnost dosud neprošla kulturními změnami, které jsou nezbytné pro změnu genderových a rasových vztahů (Centeno 2004: 412). Hlavním cílem revoluce před rokem 1959 bylo osvobodit Kubu od imperiální nadvlády. Místo toho se poté jejich budoucnost spojila s bývalým SSSR a nyní po druhé se Spojenými státy. I dnes zůstávají Spojené státy jednou z nejoblíbenějších destinací Latinské Ameriky: elity tam přijíždějí studovat, bohatí nakupovat a chudí sem migrují za prací (Centeno 2004:413).

Dalším problémem Jamajky, který se přenesl do budoucnosti, byl jazyk. Výuka probíhala vždy v jazyce imperiálního státu a z jeho učebnic. Mluvit národním jazykem bylo odsuzováno. Výsledkem bylo, že obyvatelé Karibiku byli prakticky dvojjazyční a mluvili plyně jak svým rodným jazykem, tak jazykem svých evropských pánů. To navíc vedlo k trvalému nedostatku vzájemného porozumění mezi sousedními ostrovními národy. Tato kombinace španělštiny, angličtiny, francouzštiny a nizozemštiny oddělovala komunity a odrážela imperiální identitu jednotlivých kolonií (Delle, Mark, Hauser & Armstrong 2011: 211-213). Školní výuka v jamajské otrokářské éře byla převážně neformální. Majitelé otroků neměli zájem učit své otroky nic jiného než to, co potřebovali pro každodenní domácí práce. Jen málo zotročených osob pracovalo v profesích, které vyžadovaly gramotnost, jako například tiskaři (Delle, Mark, Hauser & Armstrong 2011: 268-270). Formální vzdělávání bylo často využíváno jen pro elity, které spolupracovali s Brity. Během kubánské revoluce se v roce 1961 podařilo v rámci rozsáhlé kampaně snížit negramotnost z 23 % na 4 %, což bylo výsledkem mobilizace obyvatelstva na podporu gramotnosti. V roce 1985 mělo 38 % Kubánců dokončené středoškolské vzdělání, zatímco před revolucí to bylo méně než 5 %. Vyšší vzdělání na Kubě již nebylo vyhrazeno pouze pro elitu. V roce 1950 na něj byla zapsána pouze 2 % studentů. V roce 2007 bylo zapsáno 15 procent studentů. Tedy alespoň v této oblasti do určité míry země uspěla (Higman 2010: 357).

Lze tedy shrnout, že v této oblasti jednaly mocnosti vcelku shodně. Po získání nezávislosti kolonií bylo zvýšení gramotnosti jedním z jejich hlavních cílů. Zároveň s tím vlastně souvisel i druhý problém, který jsem popsal, totiž roztržitá společnost. A to již tím, že do kolonií bylo přivezeno mnoho otroků, kteří zde zůstali i po revolucích, aniž by měli se zemí nějaké vazby či kořeny. A samozřejmě je těžší nastolit demokratický režim v nehomogenní společnosti než ve společnosti homogenní.

Další dvojicí pro srovnání budou britské kolonie v USA a Mexiko. Je třeba vzít v úvahu to, co jsem napsal v úvodu institucionální části srovnání těchto dvou kolonií, tedy rozdíl v době koloniální nadvlády na jejich území a skutečnost, jací lidé se na daném území nacházeli po zisku nezávislosti.

Vzdělávání v britských státech USA se také uplatňovalo velmi nerovnoměrně, neboť bylo přenecháno především misionářům, kteří měly omezené zdroje. Navíc se potýkalo s nelibostí a lhostejností lidu. Říše vytvořila řadu vzdělávacích institucí, včetně misionářských škol, veřejných škol a univerzit, které měly lidem nabídnout vzdělání britského typu. Vzhledem k tomu, že ta vždy vedla v první řadě k požadavkům na zvýšenou politickou podporu, nemohl imperialismus dovolit, aby vzdělávání kultivovalo politický diskurz. Tyto instituce ignorovaly existující domorodé znalosti a vzdělávací systémy a nabízely kostru evropské civilizace bez stanovení hodnot a norem. Když tyto instituce získaly imperiální moc, vedly k požadavkům na nezávislost na britské nadvládě. V koloniálním období byla, ale také zavedena řada institucionálních praktik jako segregace. Po občanské válce se segregace projevila jako praxe oddělování veřejných prostor na základě rasy, právě včetně i škol (Jackson 2013: 36-40).

Problémy s nedostatečným vzděláním byly v prakticky ve všech koloniích, a to z výše uvedených důvodů a také proto, že se jednalo o zbytečné výdaje, které majitelům plantáží a továren nepřinášely žádný zisk. Od roku 1877 do roku 1910 se Mexický státní rozpočet na školství více než zdvojnásobil a počet žáků v základních školách se ztrojnásobil. Ve stejném období se zvýšila míra gramotnosti z necelých 15 % na téměř 20 % (Beezley, Meyer 2010: 383). Od konce osmdesátých let 20. století působila na mexické politické scéně řada modernistů, kteří se snažili tomuto problému nevzdělanosti čelit. Namísto tradičního sociálního dělení založeného na lokálních loajalitách a formách vědění se je snažili nahradit moderním dělením založeným na znalostech. Ale tížený výsledek to neměla, ba naopak. Podle statistik o kriminalitě došlo k dramatickému nárůstu zločinnosti (Beezley a Meyer 2010: 373).

Další ideou byl militantní protestantismus (i když k osídlení východního pobřeží přispěli také kvakeři, katolíci a protestanti z východního pobřeží. To přetrvalo v USA dodnes. Kromě toho přinesly mnoho nových koncepcí medicíny, kultury a vlastnictví majetku nebo genderové role. Ale také jako dědictví otrokářského systému: silný rasismus a nerovnost v bohatství. Problémy, s nimiž se bojuje dodnes. Ve srovnání s jinými koloniemi však Britové nezanechali zdaleka tolik problémů, které by bylo třeba řešit (Ferguson 2018: 297-301).

Mexiko se během desetiletí krvavých bojů rozdělila na dvě nepřátelené frakce: vlastence a rojalisty. Mezitím se prohloubila nenávisť mezi rasově smíšenými skupinami a původním obyvatelstvem (Beezley, Meyer 2010: 276). Vyvrhlá modernita byla v Mexiku sotva patrná. Třídní nerovnost, nerovnoměrný rozvoj hrozily další fragmentací země v klíčovém okamžiku, kdy bylo naopak potřeba silná konsolidovaná země (Beezley a Meyer 2010: 376).

Velmi obtížné srovnání, protože po odchodu Španělů zůstali v zemi místní obyvatelé a po odchodu Britů zde zůstala směsice tvořená převážně Evropany. Což předznamenává, jak budou obě země do budoucna přibližně fungovat. Skutečnost, že se USA staly v následujících staletích velmocí číslo jedna, je zbytečné komentovat, je to opravdu výjimečný příklad. To, co si z toho odnesli špatného, je pocit lidí, kteří do USA přišli, že jsou nadřazeni kultuře, společnosti. Koloniální mentalita se může projevat jako kulturní stud a méněcennost například asijských Indiánů a jiných menšin. (Nikalje, Çiftçi, 2021: 10) Mexiko nejvíce trpí stále aktuálním rozdělením společenských vrstev na elity a proti nim velmi chudé ostatní občany. Zároveň trpí vysokou mírou klientelismu, korupce a z ní vyplývající trestné činnosti. Přinejmenším klientelismus je opět přímým dědictvím po Španělech, kteří byli zvyklí budovat síť kontaktů, jež nebyly začleněny do oficiální správy země, ale měly silné pravomoci a vliv ze strany španělské koruny.

5. Závěr

Aldrich píše, že během čtyř set let globální expanze a úpadku byly dějiny nevyhnutelně složité a rozporuplné. Nacionalismus byl během dekolonizace podporován antikoloniálními hnutími a dopady imperialismu na světovou populaci byly značné. I bývalé imperiální mocnosti se ve dvacátém století demograficky proměnily masovou migrací z bývalých kolonií (Aldrich 2019: 131).

Biggar poukazuje na složitost posouzení, zda impéria svým koloniím spíše uškodila než prospěla: „*Britské impérium mělo dobré i špatné stránky. Někteří z těch, kdo obhajují reparace za koloniální zlo, se domnívají, že přineslo více zla než užitku, aniž by svůj názor vyargumentovali. Domnívám se, že svůj případ neargumentují, protože si jsou znepokojivě vědomi toho, že jej nelze snadno vyargumentovat. To proto, že dobro a zlo, které impérium způsobilo, ať už úmyslně, či nikoli, jsou tak rozdílného druhu, že je nelze vzájemně poměřovat. Jsou nesouměřitelná. Kolik rasismu stojí za tolik imunizace proti nemocem? Kolik nespravedlivě zabitých lidí stojí za požehnání imperiálně nastoleného míru? Kolik humanitárního boje proti otroctví by vynahradilo zlo otroctví?*“ (Biggar 2023: 347-352)

Klást tyto otázky podle Biggara znamená okamžitě odhalit jejich absurditu. Nemůžeme reálně srovnávat dvě množiny dobra a zla tak, abychom mohli dojít k závěru, že jedna je zlejší než druhá, tím, že je zredukujeme na společnou měnu (Biggar 2023: 347-352). Je však možné popsat a porovnat hlavní hodnoty či zásady, které obě koloniální mocnosti důsledně zastávaly a netajily se jimi. Různé politiky mohou být definovány odlišnými atributy, jako je účast na moci, nediskriminace žádné skupiny atd., a na základě všech těchto atributů lze porovnávat výhody a nevýhody (Biggar 2023: 347-352).

Po prostudování různé literatury na toto téma a porovnání postupů Britů a Španělů v mnou vybraných amerických státech a dopadů jejich činnosti. Dospěl jsem k závěru, že obě velmoci a s nimi spojené dopady jsou velmi srovnatelné. Z mého pohledu, podloženého tím, co jsem na téma četl, je podstatné, s čím Španělsko a Británie na nové kontinenty vykročily. Pro Španěly to bylo v nejlepším případě osvěta a šíření katolicismu, Britové navíc přidali protestantismus. Dá se ovšem říci, že to byla verze pro veřejnost, aby skutečný cíl zůstal skryt. Jednalo se o zisk moci, zisk nových území a nerostného bohatství a v neposlední řadě o zabránění zisku území soupeřem, tj. jinou světovou velmocí. Z pochopitelných důvodů toto chování Španělé ani Britové nepřiznávají, protože by to poškodilo pověst obou velmocí na poli mezinárodních vztahů, ať už v minulosti, nebo dnes. A pokud by skutečně ve většině případů byly hlavní cíle z hlediska západních mocností alibistické, jak naznačuje většina literatury, logicky nemohlo jejich koloniální působení pro bývalé kolonie dopadnout dobře. Když se člověk pustí do něčeho s nečistými úmysly, neřeší mnoho faktorů, které jsou pro zdraví státu důležité.

V procesu dobývání a kolonizace Nového světa vnímali evropští dobyvatelé a kolonizátoři tento region nejinak než jako tabuli rasa. Tento koncept umožnil dobyvatelům a kolonizátorům představovat si rozsáhlá a neprobádaná území jako nedotčená území, které je si možné dle libosti měnit (Martínez-Fernández 2018: 57). Z bývalých kolonií pak po zisku samostatnosti vznikly národní státy. Často docházelo k vytvoření státního aparátu v koloniích, které na něj nebyly připraveny (Aldrich 2019: 15-18). Koloniální vládci nepředali znalosti o fungování národního státu nebo nepředali funkční armádu. Špatné mezietnické a mezigenerační vztahy byly poměrně časté, když bývalé kolonie pak dosáhly nezávislosti naplno se projeví všechny zmíněné problémy (Aldrich 2019: 15-18). Latinská Amerika se potýká od získání nezávislosti se třemi problémy: nerovnost, závislost a institucionální slabost. Nerovnosti podkopávají sociální spravedlnost, slabé státy nemohou zaručit občanská práva a politické svobody se jeví jako křehké a marné (Centeno 2004:412). Některým bývalým koloniím byla imperiálními mocnostmi přiznána autonomie, a dokonce i demokracie, ale toto uspořádání bylo spíše chabé (Aldrich 2019: 15-18).

V případě postkoloniálních demokracií jako skupiny lze negativní dědictví kolonialismu přičíst zaostalosti, sociální fragmentaci a vztahům mezi státem a občanskou společností (Bernhard, Michael, Reenock and Nordstrom 2004: 225-250). Mnoho kolonií pak ovládly zkorumpované elity. Výsledkem bylo, že nové národy, přestože měly nově zkonstruované parlamenty, hymny a vlajky, neměly vlastnosti národních států. Monokulturní hospodářství jim navíc zanechalo obrovské hospodářské problémy (Aldrich 2019: 15-18).

Druhým společným problémem kolonií obou velmocí po získání nezávislosti byl samotný přechod k nezávislosti a s ním spojená změna politického systému. Samotný přechod byl pochopitelně velmi obtížný a Orlando Peterson tyto problémy podrobně popisuje. Tvrdí, že empirické důkazy jsou v tomto bodě jasné: *„Dobře zavedené nebo vyspělé demokracie, stejně jako zavedené autoritářské státy, mají tendenci k nižší míře násilí a velmi malému počtu občanských válek, zatímco přechodné režimy měly v posledních dvou stoletích takových násilností mnohem více.* „ (Patterson 2019: 133) Jinými slovy, pro všechny mladé demokracie je přechod k demokracii nebezpečnou zónou. Zároveň se ne příliš často stává, že by se z autokracií stala dobře fungující demokracie. To je ještě lépe vidět na příkladu španělských kolonií, která nepřinesla s sebou tolik různých demokratických institucí jako Britové. Jelikož demokracii Španělsko, po většinu doby nadvlády nad svými koloniemi, neznalo. (Patterson 2019: 133-136).

Třetí pojitko je, že Španělsko si vážilo památky svých hrdinných dobyvatelů a navázalo úzké vztahy s jihoamerickými republikami, které považovalo za členy rozšířené rodiny hispánských národů (Aldrich 2019: 10). A tak i Britové se snažili udržovat dobré vztahy. Je otázkou, zda to byla čistě snaha o soudržnost a pomoc, nebo pravděpodobněji snaha velmocí o další udržení sféry vlivu a zajištění lepší obchodní pozice.

Dále shrnu důvody, proč se domnívám, že po Britech, navzdory podobnosti obou přístupů, nakonec zůstaly zdravější státy, které měly větší šanci na budoucí životaschopnost. To ostatně vychází i ze srovnání dopadů na mnou vybrané americké kolonie, které jsem dělal výše v mé práci.

Během imperiálního období existovalo několik různých systémů britské vlády v Americe. Nejčastěji však Britové volili spíše decentralizovanou než centralizovanou vládu. Což přineslo místním obyvatelům, alespoň jisté zkušenosti s chodem státu, kdy měli vymezené některé pravomoci (Aldrich 2019: 15-18).

Španělé byli zastánci centralizované moci, protože na ni byli zvyklí ze své vlasti. Pro jejich kolonie, jak jsem popsal v předchozích částech, byl tedy dopad ještě horší. Protože po odchodu Španělů nefungovalo zdaleka tolik místních státních institucí. A tak měly jejich bývalé kolonie větší šanci, že se dostanou pod diktaturu nebo autokratickou vládu, jakou ostatně znaly od španělské velmoci (Aldrich 2019: 15-18). Na druhé straně vůdci španělsko-amerického hnutí za nezávislost. Ti se nikdy nedokázali vymanit z militarismu, který charakterizoval jejich politickou kulturu a který převládá dodnes. Jak Bolívar upozornil v roce 1812, Španělská Amerika postrádala politické ctnosti, které charakterizují skutečnou republiku, ctnosti, které podle něj nelze získat za absolutní vlády (Pagden 1998: 196-205).

Patterson upozornil na velmi důležitou věc, že znát institucionální pravidla hry však není totéž jako být schopen v této hře fungovat nebo se jí účastnit (Patterson 2019: 77). Často místním chyběly procedurální znalosti o tom, jak tyto instituce řídit, což se poté odrazilo na budoucím stavu postkoloniálních států. V mnoha případech byl postkoloniální úspěch těchto států dán tím, do jaké míry se naučili a pochopili Brity ustanovené instituce ještě před ziskem nezávislosti. A také do jaké míry místní obyvatelé přijali ekonomické a politické systémy za své a do jaké míry se ztotožnili s hodnotami, které tyto systémy vyznávaly (Patterson 2019: 111-112). Jamajka a další kolonie to nezvládli, kromě výjimek jako je Barbados, velmi podobný ostrovní stát a bývalá britská kolonie, která po získání nezávislosti na Britech strmě rostla (Patterson 2019: 46).

Přesto lze říci, že Britové předali státy v lepší kondici a lépe připravené na budoucnost než Španělé. To bylo způsobeno tím, že po většinu období, kdy byly kolonie pod jejich nadvládou, byla Británie vyspělejší a přinesla si z mateřské země funkčnější systém a instituce a také zavedla tržní hospodářství. Španělsko bylo v některých obdobích bohatší, ale nedokázalo to přetavit ve velký pokrok. Koneckonců průmyslová revoluce začala v Británii, nikoli ve Španělsku. Což přineslo spoustu nových technologií a postupů a některé z nich se pak v koloniích uplatnily, a hlavně zůstaly do jisté míry funkční i po jejich odchodu.

Všichni autoři samozřejmě upozorňují, že při srovnávací analýze je nutná určitá míra zobecnění, protože, jak jsem již několikrát zmínil, v průběhu let došlo k různým změnám v přístupu obou velmocí. Bernhard, Michael, Christopher Reenock a Timothy Nordstrom v závěru diskutují: *“Kde se objevují omezení našeho přístupu k této problematice a co z toho vyplývá, pokud jde o to, kde je třeba dále pracovat, abychom posunuli naše chápání vztahu mezi koloniálním dědictvím a demokracií. Zaprvé, existují omezení, pokud jde o to, kam až nás může zavést konceptualizace dědictví koloniálních mocností v národních termínech. Jak zdůrazňujeme, tak velké a komplexní celky, jako bylo britské impérium, zahrnovaly mnoho různých forem vlády. To platí nejen o nich, ale i o jiných impériích v prostoru a čase.”* (Bernhard, Michael, Reenock and Nordstrom 2004: 225-250)

Jackson shrnuje, jak je zřejmé, že nikdy neexistovala univerzální koloniální zkušenost. Líčení, která zdůrazňují otroctví, násilí a vykořisťování, jsou stejně chybná jako ta, která zdůrazňují stabilitu, volný obchod a pokrok. Podmínky prvních let kolonizace by neměly být zastírány relativně liberální povahou pozdního století impéria (20.století) (Jackson 2013: 11).

Bibliografie

1. Tištěná literatura

- Aldrich Robert. (2019). The Age of Empires. Thames & Hudson. ISBN: 978-0-500-29549-6
- Beezley William, Meyer Michael. (2010). The Oxford History of Mexico 1st Edition. Oxford University Press; 1st edition. ISBN: 978-0199731985
- Burchardt Hans-Jürgen, Leinius Johanna. (2022). (Post-)colonial Archipelagos: Comparing the Legacies of Spanish Colonialism in Cuba, Puerto Rico, and the Philippines. University of Michigan Press. ISBN: 978-0472133161
- De la Fuente, A. (2011). A Nation for All: Race, Inequality, and Politics in Twentieth Century Cuba. University of North Carolina Press. ISBN: 978-0807849224
- Elkins, Caroline. (2022). M. Legacy of Violence: A History of the British Empire. New York, NY: Alfred A. Knopf ISBN: 978-0307272423
- Elliott, J. H. (2006). Empires of the Atlantic World: Britain and Spain in America 1492-1830. Yale University Press. ISBN: 978-0300123999
- Ferguson Niall. (2018) Civilization. Penguin Books Ltd. ISBN: 978-01-419879-3-4
- Ferguson Niall. (2004). Empire: How Britain Made the Modern World. Penguin Group; Reprint edition. ISBN: 978-0141007540
- Ferrer, A. (2021). Cuba: An American History. Scribner. ISBN: 978-1501154553

- Haber, Stephen, Herbert S. Klein, Noel Maurer, and Kevin J. Middlebrook. (2008). Mexico since 1980. The World Since 1980. Cambridge: Cambridge University Press, ISBN: 978-0521846417
- Higman Barry W. (2010). A Concise History of the Caribbean. Cambridge University Press; 1st edition. ISBN: 978-0521043489
- Jackson Ashley. (2013). The British Empire: A Very Short Introduction. Oxford University Press. ISBN: 0199605416
- James A. Delle, Mark W. Hauser & Douglas Armstrong (eds.) (2011). Out of Many, One People: The Historical Archaeology of Colonial Jamaica. Bowker. University Alabama Press; 1st edition. ISBN: 978-0817356484
- Jelly-Schapiro Joshua. (2019). Cuba Then, Cuba Now. Vintage. ASIN: B07NCPY9S8
- Lawrence James (1997). The Rise and Fall of the British Empire Kindle Edition. St. Martin's Press. ISBN: 978-0312169855
- Martínez-Fernández Luis. (2018). Key to the New World: A History of Early Colonial Cuba. University of Florida Press; 1st edition. ISBN: 978-1683400325
- Orlando Patterson. (2019). The Confounding Island: Jamaica and the Postcolonial Predicament. Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press. ISBN: 978-0674988057
- Pagden Anthony. (1998). Lords of all the World: Ideologies of Empire in Spain, Britain and France c.1500-c.1800. ISBN10: 0300074492
- Taylor Alan. (2012). Colonial America: A Very Short Introduction (Very Short Introductions) Illustrated Edition. Oxford University Press. ISBN: 978-0199766239

- Yirush, C. B., & Greene, J. P. (Eds.). (2018). *Exploring the Bounds of Liberty: Political Writings of Colonial British America from the Glorious Revolution to the American Revolution*. Liberty Fund Inc. ASIN: B07CSMM2K8

2. Internetové zdroje:

a) autorské texty

- Angel Centeno, M. (2004), Society for Latin American Studies 2004 Plenary Lecture The Return of Cuba to Latin America: The End of Cuban Exceptionalism? *Bulletin of Latin American Research*, 23: 403-413. <https://doi.org/10.1111/j.0261-3050.2004.00115.x>
- Bernhard, Michael, Christopher Reenock and Timothy Nordstrom. "The Legacy of Western Overseas Colonialism on the Survival of Democracy." *International Studies Quarterly* 48 (2004): 225-250.
- Nikalje, A., & Çiftçi, A. (2021). Colonial mentality, racism, and depressive symptoms: Asian Indians in the United States. *Asian American Journal of Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/aap0000262>
- QUIROZ, A. (2003). Implicit Costs of Empire: Bureaucratic Corruption in Nineteenth Century Cuba. *Journal of Latin American Studies*, 35(3), 473-511. doi:10.1017/S0022216X03006862
- Slater, Aaron. "The Economy of Colonial British America." *Oxford Research Encyclopedia of American History*. 29 Oct. 2021; Accessed 12 Apr. 2023. <https://oxfordre.com/americanhistory/view/10.1093/acrefore/9780199329175.001.0001/acrefore-9780199329175-e-889>.
- Vogler P. Jan, "How Europe's history of interstate rivalry is linked to global imperialism – and why it still matters today" *The London school of economics and political science*. (27. července, 2022). <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/>